Akidetu’t-Tahaviye Üzerine Selefî Uyarılar

Şeyh Abdulhamid el-Hacurî Hafizehullah

Tercüme: Ebu Muaz el-Çubukâbâdî

Giriş:

Bismillahirrahmanirrahim.

Şeyh Mukbil b. Hadi el-Vadiî rahimehullah ve Şeyh Yahya el-Hacurî hafizehullah'ın öğrencilerinden, Şeyh Abdulhamid el-Hacurî hafizehullah, kendisinin "Et-Tenbihatu's-Selefiyye Lima İntekade Ale'l-İmam Ebi Cafer et-Tahavî Fi'l-Akideti't-Tahaviyye" adlı risalesini, Türklerin de istifade etmeleri için terceme etmemi tavsiye etti. Bunun üzerine Allah'tan yardım isteyerek bu risaleyi tercüme ettim ve dipnotlarda Akidetu't-Tahaviyye şerhinin daha önce yapılmış olan ve Guraba yayınları arasında çıkan tercümesindeki önemli hatalara da dikkat çektim.

Tevfik Allah'tandır.

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Risalenin Metninin Tercümesi

Bismillahirrahmanirrahim.

Hamd Allah'adır. Salat ve selam Allah'ın rasulü, âli, ashabı ve onlara dost olanların üzerine olsun. Bundan sonra:

Sahih akideyi araştırmak şüphesiz önemli konulardandır ve bu önemden dolayı öğrenilip öğretilmesi hususunda buna öncelik verilmesi gerekir. Nitekim âlimler akide hususunda geniş kapsamlı ve muhtasar olarak çeşitli eserler yazmışlardır.

Ebu Bekr Muhammed b. el-Huseyn El-Acurri'nin; eş-Şeria'sı, Abdullah b. İmam Ahmed'in; es-Sunne'si, Ahmed b. Hanbel'in; Usulu's-Sunne'si, İbn Batta el-Ukberi'nin; el-İbane An Usuli'd-Diyane'si, el-Asfahani'nin; Kitabu'l-Hucce Fi Beyani'l-Mahacce'si, Buhari'nin; Halku Ef'ali'l-İbad'ı, İbn Ebi Asım'ın; Kitabu's-Sunne'si, İbn Huzeyme'nin; Kitabu't-Tevhid'i, el-Hallal'ın; Kitabu's-Sunne'si, İbn Ebi Zemeneyn'in; Kitabu Usuli's-Sunne'si – ki Allah'a hamd olsun bunu şerh ettim -, Ebu Bekr el-İsmailî'nin; İtikadu Ehli'l-Hadis'i, es-Sabunî'nin; İtikadu's-Selefi Ashabi'l-Hadis'i, el-Mervezi'nin; Kitabu's-Sunne'si, el-Lalekâî'nin; Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sunne ve'l-Cemaa'sı ve Ebu Cafer et-Tahavi'nin; el-Akidetu't-Tahaviye'si bu kitaplardandır.

Sahih akideyi içeren kitaplara gelince, bunların en

yücesi ve en değerlisi, önünden ve arkasından batılın kendisine yanaşamadığı, Hakîm ve Hamid olan'dan indirilmiş olan Allah Azze ve Celle'nin kitabıdır. Yine Sahihu'l-Buhari, Sahihu Muslim, akideye dair rivayetler içeren müsnedler, sünenler, musannefler ve mu'cemlerdir. Bütün bunlar Allah Azze ve Celle'nin dinini koruması kapsamındadır.

O halde, yaratılmışların en hayırlısı Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'den gelen nebevî delillerin ve razı olunmuş yolda gidenlerden gelen rivayetlerin delalet ettiği selefî akideyi ders yapmak talep ve arzu edilen bir iştir. Nitekim bu konuda benden istekte bulunan fazilet sahiplerinden birisine cevabımda Akidetu't-Tahaviyye ve onun üzerine yapılan tenkidleri tavsiye etmiştim. Akidetu't-Tahaviyye ilim talebeleri arasında yaygın ve meşhur olup, özet ibareleri, ele aldığı meselelerin çokluğu, tertibindeki düzen ve özellikle kader bölümünde sözlerin ayrımı sebebiyle akide konusunda yazılan en güzel kitaplardandır.

Bu kitaba birçok şerhler yapılmıştır ve bunların en güzeli de İbn Ebi'l-İzz el-Hanefî rahimehullah'ın şerhidir. Çünkü kitabın meselelerini delillerle açıklamış, hata olan birçok konularda da uyarı yapmıştır. Allah her ikisine de rahmet etsin. Bu şerhe Şeyh b. Baz ve el-Elbani rahimehumallah ve daha başka ilim ehli latif notlar da düşmüşlerdir.

İlim talibinin bu eseri yapılan uyarı ve tenkitlerle birlikte incelemesi gerçekten önemli bir konudur. Bu tenkitler, yazarın hadis ashabının salih selefinin akidesine

muhalefet ettiği noktalardadır ve bunların başka bir eserde toplanmasını daha uygun bularak, bu tenkitleri zikrediyorum:

Tahaviyye Akidesi Üzerine Selefî Tenkitler

1- Şu sözünde olduğu gibi Allah'ı nefiyle niteliyor:

"O'nu hiçbir şey aciz bırakamaz"

Nitelemede asıl olan; batıl ehlinin Allah hakkında iddia ettikleri eksiklik düşündüren şeyleri def etmek ve Allah Teâlâ'nın umumen kemalini beyan etmek için ispat ve nefyi birlikte yapmaktır.

İbn Ebi'l-İzz rahimehullah, Şerhu't-Tahaviyye'de (tahkik: el-Arnaut 1/69) şöyle demiştir:

"Bundan dolayı Allah Teâlâ'nın Kitabında sıfatların ispatı ayrıntılı bir şekilde gelirken, nefiy de mücmel olarak gelmiştir. Bu, kötülenmiş kelâm ehlinin yolunun aksinedir. Zira onlar ispattan mücmel olarak bahsederken, nefiyde ayrıntılara girer ve şöyle derler:

"O cisim değildir, şekil değildir, beden değildir, suret değildir, et değildir, kan değildir, şahıs değildir, cevher değildir, araz değildir, renkli değildir, kokusu yoktur, tadı yoktur, katı değildir, ısısı yoktur, soğukluğu yoktur, nemliliği yoktur, kuruluğu yoktur, uzunluğu yoktur, genişliği yoktur, derinliği yoktur, parçalardan bir araya gelmiş değildir, parçalara, hareket etmez, sakin de değildir, kısımlara ayrılmaz, kısım, cüz organ ve azaları yoktur, yönleri yoktur, sağı, solu, önü, arkası, yukarısı ve altı söz konusu değildir, hiçbir mekân O'nu kuşatmaz, O'nun üzerinden zaman

geçmez. O'na dokunmak, O'nun uzlete çekilmesi, mekânların içlerine girmesi gibi şeyler O'nun hakkında söz konusu değildir. O, yaratıkların hâdis oluşlarına delil teşkil eden hiçbir sıfat ile nitelendirilemez. Sonlu olmakla nitelendirilemez, bir alan kapladığı, herhangi bir cihette yol aldığı da söylenemez. Sınırlı değildir, doğurmamış ve doğurulmamıştır. Ölçüler O'nu kuşatamaz, perdeler O'nu kapatamaz." Ve buna benzer Ebu'l-Hasen el-Eş'arî rahimehullah'ın Mutezile'den naklettiği diğer sözler.

Bu ifadeler arasında hak olanı da vardır, batıl olanı da vardır. Kitabı ve sünneti bilen bir kimse için bu açıkça ortaya çıkar. Bu şekildeki mücerred nefy ifadelerinde övgü yoktur ve bunda edebi aşan ifadeler vardır. Çünkü bir kimse sultana:

"Sen çöpçü değilsin, odun kıran değilsin, hacamat yapan değilsin, dokumacı değilsin" diyecek olursa, bu sözleri doğru olsa dahi, sultan böyle diyen kimseyi bu nitelendirmeleri sebebiyle cezalandırır. Ancak övgüde bulunan kimse özlü bir şekilde nefiy yapar ve:

"Sen yönettiğin kimselerden hiçbiri gibi değilsin. Sen onlardan daha üstün, daha şerefli ve daha değerlisin" diyecek olursa hem nefyi özlü bir şekilde belirtmiş olur, hem de güzel edebe uymuş olur.

Hakkı ifade ederken nebevî ve ilâhî şer'î lafızlarla dile getirmek, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in yoludur. Muattıla ise din sahibinin söylediği isim ve sıfatlardan yüz çevirirler. Bu sıfatların anlamları üzerinde düşünmezler. Kendilerinin

bid'at olarak ortaya attıkları mana ve lafızları itikad edilip inanılması gereken şey olarak kabul ederler."

2- Allah'ı "el-Kadîm" ve "ed-Dâim" diye isimlendirerek şöyle diyor:

"Başlangıcı olmayan Kadîm'dir. Sonu olmayan Dâimdir."

Allah'ın güzel isimleri arasında el-Kadîm ismi yoktur. El-Evvel ismi, buna gerek bırakmaz. İbn Ebi'l-İzz, Şerhu't-Tahaviyye'de (tahkik el-Arnaut, 1/77) şöyle demiştir:

"Kelâmcılar Allah Teâlâ'nın isimleri arasına "el-Kadîm" ismini katmışlardır. Hâlbuki bu Esmâu'l-Husnâ'dan değildir. Şüphesiz, Kur'ân'ın kendisiyle nâzil olduğu Arap dilinde "el-Kadîm" başkasından önce olan hakkında kullanılır. Eski olan bir şeye "Bu kadimdir" denilir. Yeni olan bir şeye de "Bu hadîstir" denilir. Onlar bu ismi ancak başkasından önce bulunan varlıklar hakkında kullanırlar. Kendisi hakkında yokluğun söz konusu olmadığı zat hakkında kullanmazlar.[1] Nitekim Allah Teâlâ şöyle

---

[1] Mütercim'in notu: Guraba yayınları tarafından Mustafa Yiğit'in redaktesi ile yayınlanan Tahaviyye tercümesinde bu cümle: "Asla yok olmamış hakkında kullanmazlar" şeklinde tercüme edilmiştir ki, bu şekilde tercüme çok yanlış bir mana ifade etmektedir. Özellikle akideye dair bir eserde bu kadar dikkatsiz tasarruflar, adı geçen yayınevinin ne kadar ciddiyetsiz olduğunu göstermektedir. Zira bu redaksiyon, eserin sonraki

buyurmuştur:

"**Nihayet o, kadîm/eski hurma dalı gibi olur da geri döner**." (Yâsîn, 39)

Eski hurma dalı (el-urcunu'l-kadîm) ise ikinci bir hurma dalının varlığı zamanına kadar kalabilendir, yenisi ortaya çıktı mı birincisine kadim denilir. Allah Teâlâ yine şöyle buyurmaktadır:

"**Oysa onlar, onunla hidayete eremediklerinden: "Bu, kadim/eski bir uydurmadır" diyeceklerdir**." (el-Ahkaf, 11) Yani zaman itibariyle önceliklidir."

3- Sonradan olma şeylerin teselsülü meselesinde sanki kelamcılara uyum göstermekte ve gelecekle ilgili teselsül hususunda şu söze tutunmaktadır:

"O, mahlûkatı yaratmadan önce de sıfatları ile kadîm idi. Onları var etmekle önceden sahip olmadığı bir sıfata sahip olmuş değildir."

İbn Ebi'l-İzz, Şerhu't-Tahaviyye'de (tahkik: el-Arnaut 1/109) şöyle demiştir.

"O, el-Hâlık adını mahlûkatı yarattığından itibaren

---

baskılarında yapılmış ve daha öncesinde doğru şekilde tercüme edilmiş olan cümle değiştirilmiştir!

kazanmadığı gibi, el-Bârî ismini de mahlûkatı meydana getirmekle kazanmış değildir" kavline gelince; Şeyh (Tahâvî) rahimehullah'ın ifadelerinin zahirinden anlaşıldığına göre o, geçmişte hâdislerin teselsülünü mümkün görmemektedir. Ancak ilerideki ifadeleri arasında gelecekte bunu imkânsız görmediğini gösteren sözleri de vardır. O da şu sözleridir:

"Cennet ve cehennem yaratılmıştır. Ebediyyen fena bulmazlar ve yok olmazlar." Cumhur'un görüşü budur. Bunun hem geçmişte, hem de gelecekte imkânsız olduğunu kabul edenlerin görüşlerinin tutarsız olduğunda şüphe yoktur. Nitekim el-Cehm ve ona tabi olanların görüşü budur. Bunlar cennet ve cehennemin – Allah Teâlâ'nın izniyle- ileride gelecek olan deliller dolayısıyla yok olacağı görüşünü kabul etmiştir…"

4- Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hakkında:

"Âlemlerin rabbinin habibi" diyor.

Doğrusu ise, O, naslarda sabit olduğu üzere:

"Âlemlerin rabbinin halîlidir."

Hullet (dostluk), muhabbet (sevgi) derecelerinden daha üstündür. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in âlemlerin rabbinin habibi olduğunu ifade eden hadis ise zayıftır.

İbn Ebi'l-İz, Şerhu't-Tahaviyye'de (tahkik: el-Arnaut, 1/164) şöyle demiştir:

"Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için muhabbetin en yüksek mertebesi olan halîllik mertebesi sabit olmuştur. Nitekim sahih olarak gelen rivayette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Muhakkak ki Allah İbrahim (aleyhi's-selâm)'ı halîl edindiği gibi, beni de halil edinmiştir**." Yine şöyle buyurmuştur:

"**Eğer ben yeryüzü halkından bir halil edinecek olsaydım, şüphesiz Ebu Bekr'i halil edinirdim. Fakat bu arkadaşınız** (kendisini kastediyor) **Rahman'ın halilidir**." Her iki hadis de Sahih'te (Yani Muslim'in Sahih'inde)dir. Bu iki hadis;

"*Halîllik İbrahim aleyhi's-selâm'a, muhabbet de Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'e ait bir makamdır. Buna göre; İbrahim aleyhi's-selâm; Halilullah, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem de; O'nun habibidir*" diyenlerin görüşlerini iptal etmektedir.

Yine Sahih'te (Muslim'in Sahih'inde) şu hadis geçer:

"**Ben herbir halilin, halilliğinden uzak olduğumu bildiririm**."

Muhabbet ise Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem'den başkaları hakkında sabit olmuştur. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"**Allah ihsan edicileri sever**." (Al-i İmran, 134)

"**Şüphesiz Allah takva sahiplerini sever**." (Al-i İmran, 76)

"**Muhakkak Allah çokça tevbe edenleri ve çokça temizlenenleri sever**." (el-Bakara, 222)

Böylelikle halilliği İbrahim aleyhi's-selâm'a, muhabbeti (habibliği) ise Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e hâs kılanların görüşü geçersiz olmuştur. Bilakis halillik her ikisine özeldir, muhabbet ise geneldir. Tirmizî'nin İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan rivayet ettiği hadiste geçen:

"**İbrahim, Allah'ın halil'idir. Şunu bilin ki ben ise Allah'ın habibiyim ve övünmüyorum**" sözüne gelince bu hadis sabit olmamıştır."

5- Allah Teâlâ'yı, hakkında delil bulunmayan kapalı sözlerle niteliyor. Mesela şu sözü gibi:

"O, sınırlardan ve nihaî noktalardan, erkân, organ ve araçlardan yüce ve münezzehtir. Altı cihet, sonradan

yaratılmış diğer mahlûkâtı kuşattığı gibi O'nu ihata etmez."[2]

Bu sözler, hak ve bâtılı bir arada içermektedir. Ehl-i Sünnet katında kural şudur;

"Allah'ın ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in ispat ettiklerini ispat ederiz, Allah'ın ve rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in nefyettiklerini nefyederiz. Nefiy veya ispat olarak hakkında delil gelmeyen lafızlara gelince bunda tevakkuf ederiz, lafzın manasında ayrıntıya gideriz."

İbn Ebi'l-İzz, Şerhu't-Tahaviyye'de (tahkik: el-Arnaut, 1/260) şöyle demiştir:

"Şeyh (et-Tahavî) rahimehullah'ın bu ifadelerini açıklamaya geçmeden önce bir mukaddimede bulunmak istiyorum. O da şudur: Bu gibi lafızların kullanılması hususunda insanların üç farklı görüşü vardır:

Bir grup bunları nefyeder, bir başka grup ispat eder, Selef'e tâbî olanlar ise konu ile ilgili olarak, mutlak bir şekilde nefiy veya ispatta bulunmadan ayrıntıya giderler. Ancak naslarda ispat edilen sabittir, nefyedilen ise menfîdir. Çünkü sonrakiler nezdinde diğer terimlerde

---

[2] Mütercim'in notu: Guraba yayınları arasında, Mustafa Yiğit'in redaktesiyle yayınlanan Tahaviyye şerhi tercümesinde: "Altı cihet, sonradan yaratılmış mahlûkatın aksine, O'nu kuşatamaz" şeklinde, çok yanlış anlamaya musait bir tarzda tercüme edilmiştir!

olduğu gibi, bu lafızların terim manalarında da bir çeşit kapalılık ve müphemlik ortaya çıkmıştır. Çünkü onların hepsi bu gibi terimleri lafzî manalarında kullanmamaktadırlar. Bu yüzden bu lafızları kabul etmeyenler bunlarla hakkı da batılı da nefyedebilmekte ve bunları kabul edenlerden, onların söylemedikleri görüşleri böylelikle nakletmektedirler.

Bu lafızları kabul edenlerin bazıları da, Selef'in görüşün, Kitabın ve mizan'ın delil teşkil ettiği hususlara aykırı, bâtıl bir anlam katabilmektedirler. Hâlbuki bu hususta ne Kitapta, ne de sünnet'te bunların nefyedilmelerine de, isbat (kabul) edilmelerine dair bir şey varid olmamıştır. Bizim Allah Teâla'yı, kendisinin ve rasûlünün nitelendirmediği vasıflar ile nefy ya da isbat (olumlu ya da olumsuz olarak vasfetme) hakkımız yoktur. Çünkü bizler ancak tâbî olanlarız, bid'at çıkaranlar değiliz.

Bu hususta yani sıfatlar konusunda yapılması gereken şey, Allah ve rasûlünün ispat ettiklerini ispat etmemiz, Allah ve rasûlünün nefyettiklerini de nefyetmemizdir.

Nefy ve isbat hususunda, hakkında nass varid olmuş lafızlara tutunulur, Allah ve rasûlünün isbat ettiği lafız ve manaları biz de kabul ederiz.

Nefyine veya ispatına dair nas gelmeyen lafızlara gelince, sözün sahibinin maksadına bakmadıkça mutlak bir şey söylenmez. Eğer kastettiği anlam doğru ise kabul edilir. Lakin ihtiyaç olmadıkça kapalı lafızlar yerine, naslarda

gelen lafızla ifadede bulunmak gerekir. Bu lafızlar kullanılacak olursa, onlarla beraber maksadın ve gereğin ne olduğunu açıklayan karinelerle birlikte kullanılmalıdır. Mesela eğer bu hitaplar kullanılmayacak olursa, maksadın tam anlamıyla ifade edilememesi gibi bir durum söz konusu ise, bu gibi lafızları kullanma yoluna gidilebilir."

6- Tahavî şöyle demektedir:

"İman birdir, iman ehli de imanın aslı hususunda eşittirler."

Bu bâtıl bir sözdür ve yanlışlığı ortadadır. Zira iman artar ve eksilir. Bu yüzden Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in akidesi: "İman, taat ile artar ve masiyet ile eksilir" şeklindedir. Hatta şayet, tasdikin herkes için bir olduğunu kabul etsek bile, bunda dahi birbirine üstünlük söz konusudur.

İbn Ebi'l-İz, Şerhu't-Tahaviye'de (tahkik: el-Arnaut, 2/466) şöyle demiştir:

"Akıl da aynı şekildedir. Akılda da üstünlük söz konusudur. Fakat asıl akıl itibariyle insanlar deli olmamak ve akıllı olmak bakımından biribirlerine eşittirler, ama biri diğerinden daha akıllıdır. Farz ve haram kılmak da aynı şekildedir. Bazı farzlar diğerlerinden daha kuvvetlidir, bazı haramlar da diğerlerine göre daha aşağıdır. Doğru olan budur."

7- Tahavî şöyle diyor:

"Kıblemizin ehli olanları, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiklerini kabul ettikleri, söylediği ve haber verdiği herşeyi tasdik ettikleri sürece müslümanlar ve mü'minler olarak isimlendiririz."

Burada, az sonra geleceği üzere, imanın tarifiyle ilgili olarak, tasdik ve marifet ile yetinen görüşüne uygun bir şekilde mutlak ifade kullanmaktadır.

8- Diyor ki: "İman; dil ile ikrar, gönül ile tasdiktir."

Bu ise Ebu Hanife ve Hammad b. Ebi Suleyman gibi Fukaha Mürcie'sinin görüşüdür.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'e göre iman; dil ile söylemek, kalp ile itikad etmek ve azalarla amel etmektir. Taat ile artar ve masiyet ile eksilir. El-Âcurrî rahimehullah, eş-Şeria'da (2/639) şöyle demiştir:

"Bize Halef b. Amr haber vererek dedi ki: bize el-Humeydi tahdis edip dedi ki: bize Yahya b. Suleym tahdis etti, dedi ki:

"Sufyan es-Sevrî'ye iman hakkında sordum. Dedi ki:

"Söz ve ameldir." İbnu'l-Cerih'e sordum:

"Söz ve ameldir" dedi. Muhammed b. Abdillah b. Amr b. Osman'a sordum:

“Söz ve ameldir” dedi. Nafi b. Ömer el-Cumahî'ye sordum:

“Söz ve ameldir” dedi. Malik b. Enes'e sordum:

“Söz ve ameldir” dedi. Fudayl b. İyad'a sordum:

“Söz ve ameldir” dedi. Sufyan b. Uyeyne'ye sordum:

“Söz ve ameldir” dedi. El-Humeydî dedi ki: “Vekî'nin şöyle dediğini işittim:

“Ehl-i Sünnet şöyle derler: İman söz ve ameldir. Mürcie ise: “İman sözden ibarettir” der. Cehmiyye ise: “İman marifet (bilmek)ten ibarettir” derler.”

Şeyhulislam, el-Vâsitiyye'de şöyle der: “Fırkatu'n-Naciye'nin (kurtulan grubun) esaslarından birisi de şudur: Muhakkak ki din ve iman; söz ve ameldir. Söz; kalbin ve dilin sözü, amel ise kalbin, dilin ve azaların amelidir. İman taat ile artar ve masiyet (günah) ile eksilir.”

Tahavi'nin tarifinde ise amelleri iman isminin kapsamının dışına çıkarmak söz konusudur. Bu, Selef'in menhecine ve üzerinde icmâ (söz birliği) edilmiş yollarına aykırıdır.

9- Küfrü yalnızca inkâr ile sınırlamaktadır. Hâlbuki küfür dil ile olabileceği gibi azalar ve kalp ile veya hepsiyle meydana gelebilir. Şöyle diyor:

"Kul, imandan ancak ona girdiği şeyi inkâr etmesiyle çıkar."

Nitekim Şeyh Abdulaziz b. Baz rahimehullah, Akidetu't-Tahaviyye ta'likinde şöyle demiştir:

"Bu sınırlamada şüphe vardır. Zira kâfir, iki şehadet kelimesini telaffuz edemiyor ise, İslam'a iki şehadet kelimesiyle girer. Eğer bunları telaffuz edebiliyorsa İslam'a, kendisini küfre sokan şeyden tevbe etmesiyle İslam'a girer. İlim ehlinin mürtedin hükmü babında zikrettikleri birçok sebeplerden dolayı, inkâr söz konusu olmaksızın İslam'dan çıkar. Mesela İslam'a veya Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e hakaret etmesi, Allah ile, rasulüyle, kitabıyla veya Allah Subhanehu'nun emrettiği bir şeyle alay etmesi gibi. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"**De ki: "Allah ile, O'nun ayetleriyle ve rasulü ile mi eğleniyordunuz? Özür belirtmeyiniz. Siz iman ettikten sonra küfre girdiniz**." (Tevbe 65, 66)

Sanem veya vesen şeklindeki putlara ibadet etmek, ölülere seslenerek onlardan yardım istemek, onlardan meded ve yardım talep etmek gibi şeyler de böyledir. Çünkü bunlar ibadetin yalnızca Allah'ın hakkı olduğuna delalet eden "La ilahe illallah" sözüne aykırıdır. Dua, istigase, rükû, secdeler, kurban kesmek, adak ve benzerleri de bu ibadetlerdendir. Kim bunlardan bir şeyi Allah'tan başkasına; putlara, meleklere, cinlere, kabir sahiplerine veya başka bir mahlûka yönlendirirse Allah'a ortak koşmuş olur ve "La ilahe illallah" sözünü

gerçekleştirmemiştir. Bütün bu meseleler, ilim ehlinin icmaı ile İslam'dan çıkarır. Bunlar inkâr meselelerinden değildir. Kitap ve sünnetten delilleri bilinmektedir. Yine bu konuda kendisiyle müslümanın tekfir edileceği, fakat inkâr (cuhud) denilemeyecek başka meseleler de vardır. Nitekim bunları âlimleri mürtedin hükmü bölümlerinde anlatmışlardır.[3]

---

[3] Mütercimin notu: Sayılan küfür veya şirk türlerinden birini işleyen belirli bir müslümana mürted hükmünü ancak yetki sahibi İslam Kadısı, hükmü beyan edip tevbeye çağırmasından sonra, ısrar etmesi halinde verir. Şayet bu kişi, irtidaden öldürülme korkusundan dolayı tevbe izhar edip de itikadını gizlerse o bir münafıktır. Yetki sahibi İslam kadısının bulunmadığı zaman ve mekânlarda ise, şirk veya küfür işleyen bu kimselere, sahih deliller ulaştırılır, fakat bu kimse bu nasları kabul etmeyip fiiline devam ederse ve aynı zamanda tevhidi söyleyip müslümanlık iddia ederse, yine bu kimse de münafıktır. Münafıklara mürtet muamelesi yapılmaz, canları ve malları helal sayılamaz. Nitekim Şeyh b. Baz rahimehullah'ın yukarıda delil getirdiği Tevbe 65-66. Ayetlerinde zikredilen kimseler iki sınıf olarak belirtilmiş, dinin yücelttiği değerlerle alay ederek gülüşen bu kimselerden bir kısmının affedileceği, diğerinin ise imanlarından sonra kâfir olmaları sebebiyle affedilmeyeceği belirtilmiştir: "**Sizden bir grubu affetsek bile, suçlu günahkâr olmaları nedeniyle diğer bir grubu azablandıracağız**" Tevbe 66) Bunlardan hangilerinin affedilen kısımdan, hangilerinin de affedilmeyecek kısımdan oldukları açıklanmamış, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de bu ayetin nüzulüne sahip olan kimselere mürtet muamelesi yapmamış, her iki kısımdan olan kimseler de ashabın arasında müslüman adı altında değerlendirilmişler, canları, malları helal sayılmamıştır. Zira münafıklar, küfür söz ve fiilleri ortaya çıkınca bunu inkar ediyorlar, Allah Azze ve Celle, ayet indirip onları

Dileyen oraya müracaat etsin. Başarı Allah'tandır."

10- Tahavi şöyle diyor:

"Onlar, kendilerine teklif edilenden başkasına güç yetiremezler."

Gerçek şu ki Allah, farzları farz, sünnetleri sünnet kılmış, kendisinden bir rahmet olarak kullara hafifletme yapmıştır. Kullar, bundan fazlasına da güç yetirebilir.

İbn Ebi'l-İzz, Şerhu't-Tahaviyye'de (Tahkik: el-Arnaut 2/656) şöyle demiştir:

"Şeyh'in (Tahâvî'nin) ifadesinde açıklanması gereken bir problem vardır. Çünkü teklif güç yetirebilir kılmak manasına kullanılmaz, ancak emir ve nehiy manasına kullanılır. O ise şöyle demiştir: "Onları ancak takat gösterebildikleri şeylerle mükellef tutmuştur ve onlar, kendilerine teklif edilenden başkasına güç yetiremezler." Bu ifadelerin zahiri, mana olarak tek şeye döner ki, bu doğru değildir. Zira kullar Allah'ın kendilerini mükellef tuttuğunun üstünde de bir takım şeylere güç yetirebilmektedirler, fakat Allah Teâlâ kulları için kolaylığı ve yükümlülüklerini hafifletmeyi dilemiştir. Nitekim Allah

---

yalanlayınca bu defa tevbe ettiklerini izhar ediyorlardı. Bu durum onların mürtet muamelesi görüp öldürülmelerine engel teşkil ediyordu. Daha ayrıntılı bilgi için "Haricilik ve Mürcie Arasında Tekfir Sapması" adlı kitabıma bakınız.

Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"**Allah size kolaylık diler, güçlük dilemez**." (el-Bakara, 185)

"**Allah üzerinizdeki yükleri hafifletmek ister**." (en-Nisa, 28)

"**Dinde size güçlük kılmadı**." (el-Hacc, 78) Şâyet Allah Teâlâ bizi mükellef tuttuğu hususları daha da arttırmış olsaydı, onlara da güç yetirebilirdik. Ancak O, bize lütufta bulunup, merhamet etmiş, yükümüzü hafifletmiş ve dinde bize zorluk kılmamıştır. Müellifin ibaresinde sorun vardır. Bunu iyice düşünmek gerekir."

Uyarı: Bununla beraber ilim talibinin bu kitabı ve İbn Ebi'l-İzz'in şerhini veya diğer şerhleri ders yapması gerekir. Böylece doğru mezhebi ve ona muhalif olanları öğrenir. Ta ki, eskiden beri Ehl-i Sünnet arasında yaygın olan ve akide hususunda ilk yazılan kitaplardan biri olan bu kitap ile senin aleyhinde hüccet getirilmesin!